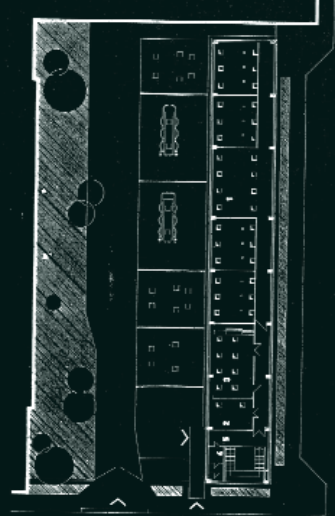

Mai szemmel

Erzsébetvárosi trafó a Dob utcában, Budapest (1969)

Építész: Lestyán Ernő (1925–1994)

Akkor:

A főváros modernizálásának folyamata a természetes fejlődés lépcsőí szerint és néha értelmetlen akaratlagos döntések eredményeképpen haladt a hatvanas években. Egy-egy épület műszaki értelemben vett létesítése nem feltétlenül egy komplex, átgondolt és megfontolt döntéssorozat következetes eredménye volt. A nemegyszer politikai döntésektől inkább, mint szakmaiaktól terhelt környezetben az építés a szakmai és emberi elhivatottságon túl pátoszt és kiművelt felelős gondolkodást is igényelt a mérnökembertől. Miközben a korabeli léptékben rohamosan fejlődő város növekvő energiaigénye ellátásának műszaki elvárásai nem hagytak kétséget, a telepítés urbanisztikai vonatkozásainak gondos vizsgálatát felülírta a generalista állami diktátum e pesti belvárosi tömb sarkán. A Dob és Rumbach utcák kereszteződésében álló kétemeletes eklektikus épület a visszaemlékezők szerint az '56-os forradalmi eseményekben bázis volt, amely tény később elég volt arra, hogy a restaurációs politikai akarat – a közelmúlt emlékének eltörlése érdekében – elbontassa. Üres telekkel jött az új urbanisztikai vízió – így került a műszakilag indokolt nagy teljesítményű trafó éppen a történelmi városmag e kitüntetett sarkára. A szabályozás már szélesebb utcát és szabadon álló (!) beépítést vizionált – az ipari "formatervező" e kijelölést nem vitathatta. A funkció őszinte vállalása már szakmaetikai döntés: a trafó ipari létesítmény, nem öltöztethető lakóháznak. Így a ház logikus vasbeton vázas szerkezettel jött létre, hozzá logikusan társuló tagolatlan síkokkal, a korszak valóban minőségi hasított klinkertégla burkolatával. A nyílászárók csak a legszükségesebb helyen – finoman, markáns kompozícióba vonva. A beépítés hibáját tervezett parkfunkció oldotta volna.

Szöveg és fotó: Vukoszavlyev Zorán

Most:

A perspektivikusan átgondolatlan urbanisztikai akarat megragadt, a park helyett rögtön átadás után parkoló létesült, a környezet „rendezése” sem a vizionált modernista felfogás szerint alakult. Miközben a belvárosi tömböt a hosszú évtizedek némaságából a turisztika zaja ébreszti nap mint nap – a környező házak pusztulása mellett a trafóház kompakt egysége magas nivójú építészeti konstrukciót képvisel ma is. Irigység miatti düh vagy épp félresiklott lokalitásérzet miatt a házat sokan támadják. Precizitása és művészete ugyanakkor tapintható. Természetesen nem menthető fel teljességgel a telepítés politikai diktátum szerint helytelenül vizionált együgyűségéből adódó érzéketlensége alól: az utcavonaltól hátrahúzott beépítés, a frontális tömeg mögött felhasadó tömbbeépítési hiátus bizony zavaró. A modernitás elleni történelmi igazságtétel helytelenül pozicionált vádjai ugyanakkor érdemtelenül hullanak a házra és a vezető tervezőre is. E háznak sajátja egy pozitív világgép – és egy olyan esztétikai dimenzió, mely a (mondjuk ki mi is: a szerencsésen) fennmaradt történelmi környezetben idegenül hat. De pozitív világgépét, melyben született és formálódott, nem a kor lehetetlensége generálta – az előtte való évszázadok épületei is korszellemet vizionáltak. Egy helyzetre adott válasz áll itt: magas építészeti minőségű anyaghasználata és kortárs esztétikai kompozíciója a sajátja. Eltüntetésével – illetve ennek erősödő szándékával – egy város, a benne élő társadalom saját története kerülhet átírásra. A hatvanas évek építészetének megértése vihetné előre elsődlegesen a folyamatot – mind a modern építészet elfogadásában, mind a vizuális kultúra fejlődésében. Mindez történelmünk része – felismerhető értékekkel bír e minőségi ház is.